

Huddinge kommun
barn-utbildning@huddinge.se

2019-01-22
1 (24)
Dnr-2018:6458

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid
Vårbyskolan i Huddinge kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning på Vårbyskolan avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. En kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Lösanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men lämnar framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Vårbyskolan i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling av undervisningen, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn inleder ett systematiskt arbete för att säkerställa att skolan ger alla elever samma möjligheter oavsett könstillhörighet.

Undervisning

Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn säkerställer att lärarna utvecklar metoder för att med regelbundenhet involvera eleverna i planering och utvärdering av undervisningen.

Trygghet och studiero

Utbildningen präglas i låg utsträckning av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn förstärker det förebyggande arbetet för att öka tryggheten och förbättra studieron.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn fullföljer arbetet med att skapa förutsättningar för likvärdig bedömning i alla ämnen samt följer upp att alla lärare tillämpar de metoder som gäller för bedömning på skolan och i rektorsområdet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 16 augusti 2019 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till

lena.westerman.annerborn@skolinspektionen.se, eller till

skolinspektionen@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr– 2018:6458) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors ledarskap

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling av undervisningen, men utvecklingsområden finns.

Skälen till bedömningen är att Vårbyskolan har uppbyggda strukturer så att rektorn kan styra och leda utvecklingen av undervisningen i riktning mot att varje elev ska ha

möjlighet att utvecklas så långt som möjligt i sitt lärande. Rektorn har byggt en tydlig organisation för kollegialt lärande i syfte att utveckla undervisningen. Centralt i utvecklingsarbetet är språkutveckling, mot bakgrund av att de flesta av skolans elever är flerspråkiga, strukturerad undervisning samt samverkan mellan olika personalkategorier i syfte att stödja alla elevers progression i lärandet. Vidare visar granskningen att rektorn följer upp både kunskaps- och värdegrundsresultat, inklusive trygghet och studiero, men gemensam analys som grund för att vidta skolövergripande åtgärder fungerar inte fullt ut. Granskningen visar också att skolan inte har ett systematiskt jämställdhetsarbete, utan det framkommer i utredningen endast sporadiska exempel på aktiviteter som syftar till att ge alla elever oavsett kön likvärdiga villkor och möjligheter att lära och utvecklas.

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-7 §§ skollagen
Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Skolans uppdrag, Varje skolas utveckling. 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolan följer upp och analyserar sina resultat men personalens och elevernas delaktighet är inte tillfredsställande

Granskningen visar att skolan följer upp och analyserar både kunskaps- och värdegrundsresultat, inklusive trygghet och studiero. Personalens och elevernas delaktighet i uppföljning och analys av skolans resultat fungerar dock inte i tillräcklig utsträckning. Uppföljning av elevernas kunskaper och progression i lärandet i samtliga ämnen och årskurser sker fyra gånger per år under ledning av biträdande rektor, vilket framgår av både dokumentation och intervjuer. Lärare gör enligt rektorn analyser såväl enskilt som gemensamt inom ämnena, vilket blir underlag till ledningens analys av kunskapsresultat. I intervjuer med lärare framkommer att kunskapsresultat i respektive ämne sammanställda på grupp-nivå presenterats för lärarna under rektorns ledning vid höstterminens start. Lärarna kan dock inte återge en tydlig bild av skolans kunskapsresultat föregående läsår, vilka enligt senaste nationella statistik ligger betydligt lägre än kommunen som helhet och riket. Det görs enligt lärare ingen samlad analys av orsaker till resultaten, där lärarna är delaktiga, oavsett om trenden är positiv eller negativ. Någon av de intervjuade lärarna kommenterar att "när det går bättre så är alla nöjda och släpper det lite". Lärare framför också att fokus i uppföljning och analys är på enskilda elever och egna klasser, men inte på skolan som helhet. Rektorn

uppgger att hon arbetar för att skapa en samlad resultatbild på skolnivå. Rektorn skriver årligen, med bistånd av biträdande rektorer, ett skolövergripande kvalitetsdokument med exempelvis resultat av betyg och nationella prov, vilket överlämnas till huvudmannen. Vid tiden för granskningen är flertalet av personalen i elevhälsoteamet nya eller relativt nya på skolan och har ännu inte en tydlig uppfattning om skolans övergripande kvalitets- och utvecklingsarbete. De intervjuade representanterna har inte tagit del av vare sig skolans dokumentation av kvalitetsarbetet eller rektorsområdets övergripande utvecklingsplan. Det framkommer dock av intervju med representanter för elevhälsan att skolledningen regelbundet följer upp elevhälsans insatser i möten med elevhälsoteamet.

Av granskningen framkommer även att elevernas delaktighet i uppföljningsarbetet är begränsad. Visserligen genomför skolan en elevenkät men enligt intervjuer med elever och representanter för elevhälsan har resultaten från enkäten inte använts för att analysera eller utveckla skolans verksamhet. En av anledningarna till detta uppges i intervju med elevhälsan vara byte av personal inom elevhälsoteamet då det ingår i kurators uppdrag att sammanställa och dra slutsatser av resultat från elevenkäten.

Skolan genomför utvecklingsåtgärder men åtgärderna kopplas inte tydligt till en analys av resultat

Eftersom det i granskningen framkommer att den analys av verksamhetens resultat som görs inte är tillräckligt utvecklad finns det en risk att de utvecklingsåtgärder som skolan genomför inte bottenar i verksamhetens faktiska behov. Granskningen visar att Vårbyskolan har prioriterade områden med både pågående och planerade åtgärder för att utveckla och förbättra undervisningen. Vissa områden såsom språkutveckling och digitalisering är gemensamma för huvudmannens alla skolor och på skolnivå har rektorn satt fokus på att följa elevernas progression och utveckla undervisningen utifrån det. Utvecklingsområdena bygger på ett antagande om att språkutveckling och förbättrad struktur kommer att bidra positivt till elevernas kunskapsutveckling då majoriteten av eleverna på skolan är flerspråkiga och det är också vanligt att elever börjar och slutar under pågående läsår. Ett viktigt steg i detta är att arbeta med ramlektion, inklusive bildstöd, som går ut på att skapa förutsägbarhet för eleverna genom att läraren i förväg tydliggör lektionens mål, innehåll och struktur. Även anpassningar till elevers olika behov och förutsättningar är ett prioriterat område för skolan. Av den insända dokumentationen framkommer att rektorn utnyttjar möjligheten till den flexibilitet som finns beträffande resursfördelning inom rektorsområdet så att resurser styrs för att bäst möta behoven. I lärarintervju nämns att en klass har delats i två grupper och att speciallärare och logoped har anställts utifrån skolans aktuella behov.

Granskningen visar vidare att rektorn följer upp undervisningens kvalitet med fokus på att säkerställa att alla lärares undervisning sker i enlighet med den struktur som rektorn beslutat om. Av intervjuer med elevhälsan och lärare framgår att uppdraget att besöka lektioner är delegerat till speciallärare och logoped. Rektorn uppger att även om uppföljning av undervisningen under föregående läsår visade att majoriteten av lärarna tillämpade ramlektionen finns det nu en del ny personal på skolan som ännu inte har kommit in i arbetssättet. Enligt rektorn varierar det för närvarande hur personalen förhåller sig till ramar och regler. Rektorn understryker att samtlig personal behöver följa överenskomna arbets- och förhållningssätt och att processen kring att följa upp och utveckla undervisningen är igång med stöd av elevhälsan. Enligt representanter för elevhälsan planeras även genomgångar om ramlektioner med pedagogisk personal utifrån lektonsobservationer. Detta för att garantera att alla lärare har förutsättningar att arbeta enligt den gemensamma lektionsstrukturen.

Skolan har forum för samverkan och kollegialt lärande

Granskningen visar att rektorn har byggt en stabil organisation för samverkan och kollegialt lärande. Alla lärare som har minst en kollega inom sitt ämne deltar i ett så kallat ämnesdidaktiskt kollegium (ÄDK) vid ett fastställt tillfälle varje vecka. ÄDK är en form av organiserat kollegialt lärande som sker inom ämnesgrupper i syfte att förbättra undervisningens kvalitet och i förlängningen öka måluppfyllelsen. Rektorn söker också möjligheter till samverkan med andra skolor utanför rektorsområdet för lärare som är ensamma i sitt ämne. Lärare berättar att skolledare roterar i de olika ÄDK-grupperna för att följa upp processerna och säkerställa att arbetet går framåt. Lärarna uppger vidare att de ser effekter av detta kollegiala lärande i form av förbättrade resultat, även om det inte har gjorts en regelrätt mätning. Även rektorn framför i intervju att hon ser effekter av ÄDK eftersom lärarna jämför och diskuterar elevernas progression och vad som behöver modifieras i undervisningen för att alla elever ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Införande av ramlektion är ett exempel på åtgärd utifrån ÄDK, uppger rektorn.

Skolinspektionen deltog vid ett ÄDK-möte i samband med granskningsbesöket, där inspelade sekvenser av undervisning och dess kritiska aspekter, till exempel när det gäller att förstå elevers svårigheter och anpassa undervisningen på gruppnivå, analyserades och nya angreppssätt diskuterades. Iakttagelserna styrker att det pågår ett aktivt kollegialt lärande på skolan. Rektorn beskriver även andra exempel på organiserat kollegialt lärande där lärare i mindre grupper delgett varandra goda exempel på hur elever kan motiveras och stimuleras, exempelvis genom lågaffektivt bemötande och positiv förstärkning.

Skolan saknar ett systematiskt jämställdhetsarbete

Granskningen visar att rektorn inte driver ett systematiskt och långsiktigt jämställdhetsarbete. Insatser inom området sätts istället in reaktivt utifrån uppkomna situationer, trots att det på skolan finns tendenser till en "manlig" kultur. I intervjuer med lärare framkommer visserligen att det anses viktigt att ge alla elever oavsett kön lika mycket uppmärksamhet. Men samtidigt uttrycker lärarna att det finns tendenser till en "machokultur" som begränsar både elever och vuxna på skolan, och att pojkar generellt tar mycket plats på lektioner och i skolmiljön i övrigt. Både rektorn och lärare beskriver att det finns en dålig eller "snäv" kvinnsyn bland pojkar på högstadiet, och en lärare kommenterar att det i någon årskurs är "tufft" att ta upp området jämställdhet. Lärare och rektorn hänvisar till att diskussionen tas om det till exempel uppstår en konflikt som har koppling till området samt att jämställdhetsfrågor ingår i undervisningen i samhällsorienterande ämnen. I elevintervjuer framkommer att många av eleverna inte är bekanta med begreppet jämställdhet men i någon klass har lärare och elever pratat om att det finns könsmönster i samhället som gör att pojkar får gå ut mera medan flickor får stanna hemma och att de inte behandlas lika. Några elever säger att jämställdhet har tagits upp inom ett demokratitema, i övrigt uppger de intervjuade eleverna att de lär sig om att alla är lika mycket värda. Eleverna ger också exempel på att lärarna ibland behandlar elever olika då pojkar kan pekas ut, även om det är flickor som stör på lektioner. Enligt rektorn har skolan inte haft fokus på jämställdhet men specialläraren har nu ett uppdrag att kartlägga hur talutrymmet på lektionerna fördelas mellan pojkar och flickor. I Skolinspektionens lektionsobservationer förstärks bilden av att pojkar tar en stor del av talutrymmet och lärares uppmärksamhet i övrigt.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn inleder ett systematiskt arbete för att säkerställa att skolan ger alla elever samma möjligheter oavsett könstillhörighet.

Granskningen visar att rektorn behöver utveckla jämställdhetsarbetet på skolan till att bli mera strategiskt och systematiskt. Vid tiden för granskningen saknas ett systematiskt arbete för att säkerställa likvärdiga möjligheter för alla elever att lyckas i sitt lärande, oavsett könstillhörighet. I den mån jämställdhetsperspektivet aktualiseras sker det sporadiskt på förekommen anledning i en konfliktsituation eller som en del i något enstaka ämne eller tema. Trots att det på skolan finns tydliga tendenser till manlig kultur bedrivs det inte något aktivt jämställdhetsarbete, där eleverna ges

möjlighet att utveckla en förståelse om hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt eller manligt kan påverka deras möjligheter. Därmed finns det en risk att könsmonster reproduceras och präglar elevernas fortsatta livsval och livsvillkor.

Av läroplanen framgår att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Det framgår vidare att hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹ Skolinspektionen rekommenderar därför att ett aktivt och planerat arbete för att motverka könsmonster inleds på skolan. Rektorn behöver arbeta med att göra den pedagogiska personalen medveten om hur flickor och pojkar i realiteten bemöts och bedöms, samt vilka krav och förväntningar som förmedlas. Rektorn behöver också se till att jämställdhetsperspektivet generellt tas tillvara i undervisningen, oavsett om det finns ett särskilt värdegrundstema eller inte eller om det ingår i ett ämnes kursplan, samt att varje lärare verkar för att alla elever oavsett kön får lika stort utrymme och inflytande. Eftersom rektorsområdet har välfungerande forum för kollegialt lärande i form av ÄDK skulle den löpande analys som sker i det forumet även kunna inbegripa jämställdhetsaspekter. Eventuella könsmonster skulle kunna uppmärksammas och eventuella framgångsfaktorer tas tillvara i arbetet för att förbättra likvärdigheten när det gäller flickors och pojkars villkor. Även inom det systematiska kvalitetsarbetet behöver aspekter på jämställdhet uppmärksammas mera, exempelvis könsmonster i uppföljning och analys av kunskapsresultat och i resultat av mätningar avseende trygghet och studiero. Ett sådant strategiskt jämställdhetsarbete är skolans bidrag till ett samhälle där människors livsval och livsvillkor inte begränsas av olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.

¹ Lgr 11,1 Skolans värdegrund och uppdrag.

Undervisning

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Skälen till bedömningen är att undervisningen på Vårbyskolan i varierande utsträckning präglas av tydlig struktur där syfte och mål med valt undervisningsinnehåll tydliggörs för eleverna. Utredningen visar att det finns skillnader mellan lärare när det gäller arbetet med att variera och anpassa undervisningen utifrån elevers behov och förutsättningar samt ge aktivt lärarstöd. Skolan har inte tillräckligt etablerade gemensamma strategier för att stärka elevernas motivation att nå längre i sitt lärande eller för att låta eleverna reflektera över lärandet och utifrån ålder och mognad delta i planering och utvärdering av undervisningen.

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 3 och 5a §§, 4 kap. 9 § skollagen
5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185)
Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden 5. Kursplaner med kunskapskrav, Undervisningen är till viss del målorienterad och varierad med ett aktivt lärarstöd

Granskningen visar att undervisningen delvis är målorienterad, strukturerad och varierad och att det aktiva lärarstödet i huvudsak fungerar.

Enligt flera lärare presenteras syftet i början av ett arbetsområde och mål för en lektion tydliggörs vid lektionsstart. Målen konkretiseras genom att lärare skriver upp på tavlan vad som ska ske och vad som förväntas av eleverna under den aktuella lektionen. Både elevhälsa och lärare framhåller att ramlektionen, med bildstöd och tydlig överblick över lektionens innehåll och aktiviteter, har gynnsam effekt på elevernas koncentration och lärande. Bildstödet utgör enligt lärarna ett verksamt hjälpmedel för att tydliggöra mål och arbetssätt, men att det används mer eller mindre beroende på lärare. Utsagor från representanter för elevhälsan stärker bilden av att strukturen är bättre i vissa klasser och att vissa lärare har förstått vikten av och kan hålla den gemensamma strukturen inklusive bildstöd. Enligt de elever som deltagit i intervjuer varierar det i vilken utsträckning lärarna är tydliga med mål och syfte med en lektion; lärarna säger vad eleverna ska lära sig, dock inte alltid varför. Vidare beskriver eleverna att lektioner vanligtvis börjar med en genomgång eller att lärare utgår från det som klassen arbetade med föregående lektion samt att det finns

variationer i hur mycket stöd olika lärare ger eleverna. Å ena sidan ger elever exempel på att läraren efter genomgång hjälper enskilda elever eller grupper av elever med förklaringar. Elever berättar om tecken de kommit överens om med läraren som visar om eleverna har förstått eller behöver mera genomgång. Å andra sidan ger också elever exempel på att lärare inte ger hjälp till alla elever. Även uppfattningen att en del elever inte vågar be om hjälp av rädsla för att ha fel, framkommer i en elevintervju. Elever berättar vidare att såväl enskilt arbete som arbete i par eller grupp förekommer. Rektorn uppger dock att variation av undervisningen är ett utvecklingsområde. I Skolinspektionens lektionsobservationer framgår att lektioner ofta inleds med att läraren anknyter till föregående lektion. På observerade lektioner finns också exempel på aktivt lärarstöd och varierade arbetssätt och det framkommer också flera exempel på hur undervisningen har ett tydligt flöde av aktiviteter som skapar helhet och sammanhang. Observationerna gav dock bara enstaka exempel på att lärare avslutar lektioner genom att sammanfatta och återknyta till lektionens syfte.

Undervisningen är till viss del anpassad till elevernas behov och förutsättningar och det finns inslag som stimulerar och utmanar

Granskningen visar att undervisningen visserligen på flera sätt anpassas till eleverna, och att det finns exempel på arbetssätt som syftar till att höja förväntningarna på eleverna samt motivera och stimulera dem. Det finns dock alltför stora skillnader mellan enskilda lärare i hur de arbetar för att genom sin undervisning uppnå dessa syften. Enligt intervjuade lärare anpassas undervisningen exempelvis till en elevgrupp beroende på lektioners längd och tidpunkt på dagen. Det kan handla om att anpassa omfattningen av en genomgång med hänsyn till elevernas förmåga att koncentrera sig. En lärare ser variation som helt avgörande för att långa lektionspass ska fungera. Lärarna ger också konkreta exempel på hur de anpassar uppgifter på individnivå med nedkortade instruktioner eller möjligheter till fördjupning för att eleverna ska känna att de lyckas och får lagom utmaningar. De intervjuade lärarna beskriver vidare att de anpassar till eleverna genom att tillämpa varierade undervisningsmetoder för att möta olika lärstilar, och hur de försöker höja förväntningarna på eleverna genom att successivt öka svårighetsgraden. Elever som deltar i intervjuer uppger att de i flera fall kan få svårare uppgifter om de behöver det för att nå längre. Eleverna ger också exempel på att lärarna uppmuntrar dem och visar att de tror på eleverna genom att till exempel ge dem fördjupningsuppgifter samt väcker deras intresse genom att ge roliga uppgifter, som kan innehålla tävlingsmoment, eller genom ett lektionsinnehåll som särskilt fångar elevernas uppmärksamhet. När det gäller återkoppling på goda prestationer uppger eleverna att enstaka lärare bekräftar om eleverna har presterat bra under lektioner eller på prov och att det varierar mycket om eller hur lärare ger beröm.

I intervju med elevhälsans representanter framkommer dock uppfattningen att vissa lärare känner en slags "otillräcklighet" som gör att de inte kan göra individuella anpassningar. Vissa lärare är bra på att variera undervisningen och hålla lagom långa introduktioner, medan andra lärare är obenägna att förändra och inriktade på att "lära ut" utan att anpassa undervisningen till aktuella elevers behov och förutsättningar. Enligt elevhälsans representanter varierar det hur lärarna kan anpassa nivån på undervisningen, och att elevers svårigheter upptar tiden så att lärarna inte hinner ägna sig åt elever som behöver utmaningar. I rektorsintervjun framkommer en uppfattning att undervisningen i flera fall inte är tillgänglig för elever med koncentrationssvårigheter eller för elever med begränsat stöd hemifrån. Rektorn uppger också att anpassning av undervisningen är ett utvecklingsområde.

Elever ges i viss mån möjligheter till reflektion över sitt lärande och till inflytande på undervisningen

Granskningen visar att det förekommer att lärare använder metoder för att låta eleverna reflektera över sitt lärande. Eleverna som deltar i intervjun kan redogöra för in- och utgångsbiljett, som ett sätt att reflektera över lärandet genom att jämföra kunskaper vid en lektions eller ett arbetsområdes början med kunskaper vid ett avslut. Enligt eleverna används dock inte detta sätt konsekvent eller regelbundet. Lärare som deltar i intervjuer beskriver att de använder in- och utgångsbiljett i början och slutet av ett arbetsområde eller av en enskild lektion. En lärare återger hur hen låter elever reflektera över skillnader mellan in- och utgångsläget eller olika sätt att tänka vid jämförelser mellan egna lösningar och andra elevers. Några lärare berättar också att de frågar hur elever tror att de lär sig bäst och kan ge dem alternativ på arbetssätt eller material. Elever ger i intervju exempel på att några lärare använder en "lärandematrix" där kunskapskraven tydliggörs och som också visar vad eleven kan och behöver öva på.

Utifrån granskningen kan Skolinspektionen konstatera att eleverna i viss mån kan påverka arbetssätt i undervisningen. Elevernas möjligheter att påverka undervisningens innehåll eller att delta i planering och utvärdering av undervisningen är dock mera begränsade. Eleverna är samstämmiga i att de ibland kan påverka arbetssätt, till exempel i praktisk-estetiska ämnen, men inte innehåll, och att det är ovanligt att lärare frågar vad eleverna är intresserade av. Några lärare beskriver sätt att göra elever delaktiga i att utvärdera undervisningen, men med tyngdpunkt på vad eleverna lärt sig och på elevernas egen insats, inte lärarens. Elevhälsans representanter uppger att utvärdering av undervisningen är ett utvecklingsområde. Iakttagelser i Skolinspektionens lektionsobservationer vid skolbesöket visar att lektionerna generellt inte avslutades med någon form av utvärdering; ingen av de

observerade lektionerna innehåller exempelvis den av lärarna beskrivna metoden med in- och utgångsbiljett.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn säkerställer att lärarna utvecklar metoder för att med regelbundenhet involvera eleverna i planering och utvärdering av undervisningen.

Granskningen visar att rektorn behöver se till att eleverna i större utsträckning görs delaktiga i planering av undervisningens innehåll samt ges möjligheter att genom utvärdering lämna synpunkter på hur undervisningen har fungerat så att lärare i nästa steg kan förändra undervisningen utifrån elevernas synpunkter. De exempel på elevinflytande som framkommer i utredningen är begränsade. Detta kan medföra att undervisningen uppfattas som mindre angelägen för eleverna och på det sättet kan också motivation och känsla av ansvar för studierna påverkas negativt.

Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.²

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn inleder ett arbete som syftar till att eleverna i större utsträckning görs delaktiga i planering och utvärdering av undervisningen. Den pedagogiska personalen behöver utveckla konkreta verktyg för att alla systematiskt ska kunna arbeta på ett sätt som ger eleverna möjligheter att delta i planering och utvärdering av undervisningen och därigenom påverka undervisningens innehåll, arbetssätt och arbetsformer.

Eftersom rektorn har beslutat att alla lärare ska undervisa utifrån en överenskommen ramstruktur, vilken också uppmanar till moment som reflektion och utvärdering, är

² Lgr 11,1 Skolans värdegrund och uppdrag

det viktigt att rektorn fortsätter implementeringsarbetet av ramlektionen och också följer upp att lärarna, som en del av den, regelbundet bjuder in elever och tar vara på deras synpunkter. Konkret kan det innebära planerade tillfällen till gemensam reflektion över hur arbetssätt och arbetsformer fungerat, och över tänkbara alternativ, samt regelbunden användning av utgångsbiljett för att se effekter av undervisningen.

Trygghet och studiero

Skolinspektionen bedömer följande: Utbildningen präglas i låg utsträckning av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Skälen till bedömningen är att Vårbysskolas arbete med att skapa studiero inte är tillräckligt förankrat bland personalen vilket innebär att de överenskomna strategierna och förhållningssätten inte följs av all personal och därmed heller inte ger avsedd effekt på studieron i skolan. Skolan har visserligen ett påbörjat arbete med att implementera tydlig struktur i hur undervisningen ska genomföras, vilket ger förutsägbarhet för eleverna och förväntas ge positiva effekter på studieron. Skolan har utöver det ett pågående arbete med att upprätta ordningsregler samt säkerställa att överenskomna åtgärder vid oönskat beteende verkligen vidtas. Variationen när det gäller tillämpning av den överenskomna undervisningsstrukturen samt ordningsreglerna är dock stor mellan olika lärare, vilket gör att arbetet blir uddlöst och inte får tillräckligt genomslag i verksamheten. Följden av att det inte finns ett samlat förebyggande arbete för att motverka störningar i skolmiljön blir att även tryggheten på skolan påverkas negativt. Arbetet för att öka tryggheten är också delvis eftersatt på grund av att skolan periodvis saknat kurator, som har en central roll i trygghetsarbetet.

Författningsstöd

3 kap. 3 §, 5 kap. 3 och 5 §, 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Skolans överenskomna arbetssätt för att skapa studiero tillämpas inte av all personal

Granskningen visar att arbetet med att se till att alla elever på skolan har den studiero som krävs för att de ska kunna tillgodogöra sig undervisningen inte har nått tillräckligt långt. Detta beror till stor del på att de överenskomna arbets- och förhållningssätten i såväl det förebyggande som det åtgärdande arbetet med studiero inte tillämpas konsekvent av all personal. Skolinspektionens lektionsobservationer, liksom iakttagelser i andra utrymmen på skolan, visar att det förekommer störande inslag som negativt påverkar elevernas studiemiljö. I intervjun med elevhälsan uttrycks att

studieron beror på hur långt lärarna har kommit med tillämpning av ramstruktur och bildstöd. Skolinspektionen kan utifrån observationer konstatera att det varierar beroende på lärare i vilken utsträckning den överenskomna undervisningsstrukturen tillämpas. På de lektioner där lärare och elever arbetar enligt ramlektionen råder det i stor utsträckning studiero, något som också framförs i intervjuer med lärare, representanter för elevhälsan och elever.

I samtliga elev- och lärarintervjuer framgår att studieron varierar mellan olika klasser, beroende på hur väl eleverna kan följa med i undervisningen, eller mellan olika tidpunkter på dagen. Det framkommer vidare att lärarna på olika sätt bemöter de elever som stör ordningen på lektionerna, men att det inte alltid hjälper när lärare försöker komma tillrätta med störningarna. Det är enligt elever stor variation i studiero mot bakgrund av lärares förmåga att göra undervisningen intressant eller på hur bra lärare och elever känner varandra. Lärarna som deltar i intervjun betonar betydelsen av bra relationer med eleverna för att upprätthålla en god studiemiljö och rektorn säger i intervju att det finns lärare som behöver stöd i att etablera goda relationer till eleverna.

Störningar i korridorerna drabbar också studieron, enligt både elever och lärare. Eleverna ger uttryck för att lärarna inte märker att många elever bryter mot reglerna i korridorerna eftersom lärarna inte är ute i dessa utrymmen tillräckligt mycket. Lärarna uppger i sin tur att skolledningen inte har tillräcklig kännedom om hur läget är i korridorerna och därmed inte inser vidden av problemen med elevers störande uppträdande där. Enligt lärare går undervisningstid åt att reda ut konflikter som uppstått på rasterna och sätta gränser. I intervju med lärare uttrycks vidare att gemensamma regler tillämpas olika av olika lärare, vilket framkallar känsla av orättvisa bland eleverna och ställer lärare mot varandra. Lärare hänvisar också till att ett arbete med att gå igenom och diskutera reglerna med eleverna är påbörjat.

Eleverna säger i intervjuer att det på skolan finns ordningsregler med tillhörande konsekvenser av oönskat beteende. Enligt eleverna är det vuxna som bestämmer reglerna och det är endast få elever som följer reglerna. Eleverna berättar också att frågor om ordning tas upp i olika forum som mentorstid och elevråd, men uppfattar inte att det sker regelbundet, förutom att skolans regler, som enligt några elever ständigt förnyas, aktualiseras på mentorstid varje vecka. I intervju med lärare framförs dock att eleverna är delaktiga i utformandet av reglerna. De åtgärder, som enligt en konsekvenstrappa är tänkta att vidtas när elever upprepade gånger bryter mot regler, genomförs enligt elevintervjuer inte konsekvent.

Skolans arbete för att skapa trygghet sker inte med kontinuitet

Granskningen visar att arbetet med att se till att alla elever på skolan har en studiemiljö som präglas av trygghet inte fungerar tillräckligt bra för att erbjuda eleverna en trygg skoldag, vilket är grunden för att eleverna ska kunna tillgodogöra sig undervisningen och ha förutsättningar att nå så långt som möjligt.

I intervju med lärare, rektorn och representanter för elevhälsan framgår att skolans trygghetsgrupp, bestående av kurator, biträdande rektorer och representanter för lärarna har uppdrag att organisera temadagar för att förebygga otrygghet och se till att eleverna är med och diskuterar vad som går att göra för en tryggare skola. En kommande trygghetsdag, som är planerad utifrån aktuella behov i elevgrupper, innefattar frågor om bland annat språkbruk, maktlekar och hur en elev bör agera i en situation när någon blir utsatt för en kränkning. Kuratorn har en central roll i trygghetsgruppen och ansvarar för att tryggheten regelbundet följs upp i en elevenkät. På grund av att det saknats kurator under stor del av föregående läsår är det förebyggande arbetet utifrån enkätresultaten eftersatt och kurators tid används vid tiden för granskningen främst till åtgärdande arbete. Elever uppger i intervjuer att kurator och trygghetsgrupp inte är tillgängliga i tillräcklig omfattning. Några av eleverna uttrycker att de inte känner till skolans trygghetsgrupp.

I intervjuerna anges ett antal orsaker till problem med trygghet. Bland annat pekas en årskurs ut som problematisk när det gäller trygghet och studiero, och på samma sätt framkommer det att äldre elevers uppträdande orsakar otrygghet hos de yngre eleverna. Några yngre elever beskriver de äldre som "dåliga förebilder". Elever som deltar i intervjuer beskriver att mobbning förekommer och att det gäller att som elev själv kunna stå emot. Att skolans regler inte följs går enligt eleverna ut över tryggheten. Eleverna tar också upp att det kan vara otillräckligt antal vuxna ute på rasterna, en uppfattning som både lärare och representanter för elevhälsan delar. I intervjuer med lärare framkommer en delvis annorlunda bild beträffande elevernas trygghet. Flera lärare uppger att eleverna är trygga med skolans personal men samtidigt säger flera lärare att det proaktiva värdegrundsarbete som ska genomsyra undervisningen i alla ämnen för att förebygga otrygghet och kränkningar begränsas till några få ämnen, och att det är problematiskt att konsekvenserna inte har effekt på vissa elever. Det kan även vara svårt att få med sig vårdnadshavare i processen med att komma tillrätta med oönskat beteende. Även rektorn beskriver dilemmat med att skolan tvingas till reaktiva åtgärder samtidigt som försök att bygga upp ett förebyggande arbete görs. Vidare uppger rektorn att mentorstiden, som är avsedd för förebyggande värdegrundsarbete, i stället används till att gå igenom skolans regler.

Rektorn tar också upp att elevernas och de vuxnas syn på vad som är allvarliga incidenter går isär, vilket komplicerar arbetet.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn förstärker det förebyggande arbetet för att öka tryggheten och förbättra studieron.

Granskningen visar att skolan behöver förbättra situationen avseende trygghet och studiero genom att förstärka och förankra det förebyggande arbetet. Som en del i arbetet med att skapa en lugn och trygg miljö har skolan visserligen satt in åtgärder i form av exempelvis gemensam lektionsstruktur och gemensamma ordningsregler. Dock finns det alltför stora skillnader i den faktiska implementeringen av dessa åtgärder av skolans lärare.

Störande inslag i undervisningen lyfts i såväl nationella som internationella rapporter som en möjlig orsak till de generellt sett låga och sjunkande kunskapsresultaten. Det förebyggande arbetet är centralt för att skapa en god lärandemiljö och eleverna måste ges möjlighet att delta i utformandet av denna.³ Utredningen visar att skolans satsning på gemensam lektionsstruktur är ett verksamt sätt att förebygga oro och störningar. Att lärare mer eller mindre arbetar enligt denna struktur och att flera lärare inte är konsekventa med de regler och ramar som beslutats, eller att lärare har olika syn på vad som är allvarliga händelser, medför osäkerhet bland eleverna om vad som gäller. Det kan leda till oro och ökar utrymme för konflikter eller andra negativa situationer. Eftersom mycket tid och kraft går åt till att åtgärda uppkomna problem, drabbas det förebyggande arbetet. I utredningen lyfts fram vikten av bra relationer mellan elever och lärare som framgångsfaktor, något som skolan behöver bygga vidare på. Lärarna bör också arbeta för att göra undervisningen görs mera angelägen för eleverna, genom att i större utsträckning bygga på elevers intressen och mera involvera eleverna i planering och utvärdering av undervisningen. På det sättet kan

³ Skolinspektionen (2016) "Skolans arbete med att säkerställa studiero – det räcker inte att det är lugnt, eleverna måste lära sig något också", Stockholm: Skolinspektionen.

elever motiveras till att bidra till en god studiemiljö. För att fylla sitt syfte behöver ordningsreglerna förankras i, och kopplas till, ett värdegrundsarbete som genomsyrar hela verksamheten och som alla känner ett gemensamt ansvar för.⁴

Bedömning och betygssättning

Skolinspektionen bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns.

Skälen till bedömningen är att skolan bedriver ett arbete för att åstadkomma en likvärdig bedömning genom att metoder för en rättvis och likvärdig bedömning kontinuerligt utvecklas inom rektorsområdet och att rektorn följer upp lärarnas bedömning. Fortfarande återstår dock att säkerställa att arbetet med bedömning breddas till att gälla samtliga ämnen så att alla lärare tillämpar gemensamma kriterier och arbetssätt samt att rektorn gör en uppföljning av alla lärares bedömning ur ett likvärdighetsperspektiv.

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20 a § skollagen 9 kap. 20 och 22 b §§ skolförordningen Lgr 11, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Granskningen visar att skolan på flera sätt arbetar för att processerna kring bedömning av elevers kunskaper och färdigheter ska utvecklas. Lärarna använder olika arbetssätt som syftar till en likvärdig bedömning och som i flera fall grundar sig i gemensamma underlag. Rektorn följer regelbundet upp arbetet med bedömning och betygssättning i samband med uppföljning av skolans kunskapsresultat. Skolinspektionen har också, utifrån nationell statistik och i jämförelse med siffrorna för riket som helhet, noterat att skolans betygssättning i ämnen där det finns nationella prov väl överensstämmer med provresultaten.

⁴ Skolinspektionen (2016) "Skolans arbete med att säkerställa studiero – det räcker inte att det är lugnt, eleverna måste lära sig något också", Stockholm: Skolinspektionen.

I intervjuer med lärare samt rektorn beskriver de intervjuade att skolan arbetar med bedömning med utgångspunkt i Skolverkets bedömningsstöd. Även när det gäller nyanlända elevers kunskaper används Skolverkets bedömningsunderlag, enligt lärare. Rektorn klargör att om det inte finns färdiga underlag att tillgå på Skolverket så får lärarna beskriva vilka kriterier som de grundar sin bedömning på och skolan har ett pågående arbete med att skapa gemensamma bedömningsstöd för samtliga årskurser och ämnen. Enligt lärare och rektorn finns tydliga bedömningsunderlag i svenska och matematik, medan underlagen för exempelvis samhällsorienterande och naturorienterande ämnen samt teknik behöver utvecklas. Rektorn tillägger att förstelärare inom rektorsområdet vid tidpunkten för granskningen arbetar med att utveckla bedömningsstöd med likvärdiga kriterier i naturorienterande ämnen. Förstelärarna har också en roll att inom det kollegiala lärandet (ÄDK) vara med och diskutera hur lärarna bedömer, och ge stöd i vad läraren ska tänka på i bedömningsprocessen.

Lärare som deltar i intervju uppger att bedömningen är likvärdig genom att lärare i flera fall sambedömer och jämför omdömen och betyg med resultat på nationella prov, där så är möjligt. Lärare i matematik bekräftar i intervjun att de utgår från gemensamma bedömningsunderlag, att de arbetar två och två vid bedömning och kommer överens om kriterier för godtagbara nivåer. Det framkommer också i lärarintervju att vissa lärare inte deltar i sambedömning eller använder sig av bedömningsstöd och att det inte finns tillräckligt stöd för bedömning i de högre åldrarna. Rektorn och biträdande rektorer följer upp lärarnas bedömning i samband med uppföljningen av elevernas lärande och kunskapsresultat fyra gånger per år, och rektorn kan i intervju ge exempel på tillfällen då hon har noterat tecken på att bedömningen inte varit likvärdig, ifrågasatt lärares bedömning och diskuterat avvikelser med lärare. I intervju med lärare kommer det dock fram utsagor som visar att lärarna är osäkra på rektorns uppföljning av lärarnas bedömning, men uppger att rektorn litar till att lärarna ligger på likvärdiga nivåer.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn fullföljer arbetet med att skapa förutsättningar för likvärdig bedömning i alla ämnen samt följer upp att alla lärare tillämpar de metoder som gäller för bedömning på skolan och i rektorsområdet.

Granskningen visar att rektorn behöver ge lärare i alla ämnen förutsättningar att göra likvärdiga bedömningar och att kvalitetssäkra sina betyg. Det finns ett pågående

arbete med att utveckla gemensamma bedömningskriterier i flera ämnen. Vid tiden för granskningen arbetar dock inte alla lärare med att kvalitetssäkra sina bedömningar i syfte att säkerställa att eleverna blir bedömda på ett rättvist och likvärdigt sätt.

Läraren ska, enligt läroplanen, utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen, samt informera rektorn. Av Skolverkets allmänna råd framkommer att rektor har en betydelsefull roll för att underlätta lärares arbete med rättvisande och likvärdiga betyg. Det innebär att se till att lärare får tid och möjlighet att tillsammans med kollegor diskutera hur de allsidigt kan utvärdera elevernas kunskaper vid betygssättningen, hur de kan utforma ändamålsenliga bedömningssituationer och hur de kan bedöma olika elevprestationer.⁵ Av Skolinspektionens granskning av skolors arbete för rättvis och likvärdig betygssättning i grundskolan framgår att rektors ansvar omfattar kontroll av bedömning och betygssättning men också att det finns en organisation i skolan som stödjer dessa processer. Förutom att skapa möjligheter för lärarna, behöver rektor själv bidra och ge stöd i diskussionerna.⁶

Skolinspektionen ser skolans påbörjade arbete som går ut på att utveckla gemensamma bedömningskriterier i olika ämnen som en viktig del att säkra likvärdighet i lärarnas bedömningar. Skolan har strukturer och fastställda tillfällen till att i samband med uppföljning av kunskapsresultat också följa upp lärarnas bedömning, liksom arbetssätt inom ÄDK som utvecklar lärarnas bedömarkompetens.

⁵ Skolinspektionen (2016) "Skolans arbete med att säkerställa studiero – det räcker inte att det är lugnt, eleverna måste lära sig något också", Stockholm: Skolinspektionen.

⁶ Skolinspektionen (2014) *Uppenbar risk för felaktiga betyg: En kortrapport om likvärdighet och kvalitet i skolors betygssättning*, Stockholm: Skolinspektionen, s.6.

Detta arbete skulle kunna prioriteras ytterligare och följas upp som en del i det systematiska kvalitetsarbetet och i medarbetarsamtal med den pedagogiska personalen.

På Skolinspektionens vägnar

X Mårten Petersson

Beslutsfattare

Signerat av: Mårten Petersson

X Lena Westerman Annerborn

Föredragande

Signerat av: Lena Westerman-Annerborn

Bilaga 1: Underlag för bedömning regelbunden kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- 12 lektionsobservationer
- 3 gruppintervjuer med elever
- 3 gruppintervjuer med lärare
- En gruppintervju med skolans elevhälsa
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska värdera vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal indikatorer. Dessa indikatorer beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorns lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektor leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning präglas utbildningen av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet vid bedömning och betygssättning? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Skolinspektionen besökte skolenheten mellan den 24 oktober 2018 och den 26 oktober 2018. Besöket genomfördes av Lena Westerman Annerborn och Gunilla Petersen.

Vårbyskolan är en kommunal grundskola belägen i Vårby i Huddinge kommun. Verksamheten omfattar i huvudsak årskurserna 4-9 men har också två årskursblandade klasser med elever från förskoleklass upp till årskurs 9, som från hela Vårby rektorsområde tar emot elever med autismspektrumtillstånd respektive elever med språkstörningar. Skolan tar emot nyanlända elever i förberedelseklass. Vid tiden för kvalitetsgranskningen har skolan 301 elever. Huvudman för skolan är Huddinge kommun. Andelen lärare med lärarlegitimation är enligt uppgifter inlämnade till Skolinspektionen av huvudmannen 88 procent.